

ЖИДО, АЛЛЕМА СИ ЛИТЕРАТУРА.

Nr. 37.

MERCURIU, 16. SEPTEMBRIE

1853.

ЕПИСТОЛЬ КЪТРЪ РЕДАКТОРЪЛЪ. *)

Амиче! Dn. графъ Йосифъ Кемені въпосквътвълъ ердигъ алъ Трансилваниеши тембръ алъ академиѣ австріаче аввсе днъ іерна апвзгъ 1847. рара въпътате de a ne da воіъ ка, din bogata са колеп-
диве de доквимите исторіче прійтре ла історія патрієй постре Трансилвание, съ не декопиетъ тóте доквимите квлесе свѣ рѣврика „Valachi,” пентръ ка ашea стѣдіндъ исторія патріе, съ не компле-
тъшъ не кътъ се поте історія падівнї постре ка-
реа есте днврестатъ de атътета лаквне ші квтъ
амъ зіче оасе, не каре віéца de 60—70 anі a впорѣ
вървадї ка Самвілъ Мікелъ (Mihail), Петръ Маюръ
ші Георгіе Шинкаі на фостъ de ажвсѣ ка съ ле-
жтпль, токта de ар. фі ші апвкатъ ашї тіпърі
тóте фрвителе оствепелоръ къте ажвсѣ днчес-
пъндъ дела вібліотека Ватіканъ din Roma, пъль-
ла вібліотечеле din Biena, Бѣда, Алба-Кароліна
ш. а. ш. а. Нептвтъндъ тішка еш din Брашовъ
ка съ тергъ ла лъвдатъ Dn. гр. Кемені, — амі-
клъ тевъ ші алъ D. Тале Стефанъ Молдованъ,
протопопълъ ші вікарівълъ de ажвтъ алъ Хацегълъ
афлъндъсе не атвичи ла стадівnea са, ла Фірешъ
дн вецилътатеа ачелвъ върватъ de о есчелінте ер-
дічівне, пв'ші прецетъ а лга асвръші оствепеле
de a декопие, а пвне ші не впъ клерікъ влъжанъ
ка съ декопиезе аколо не локъ дн каселе Длвзъ
графъ престе о свтъ коле de доквимите исторіче.
Dнtrъ ачелеаш Dn. Ст. Молдованъ апвкасе ам'ї
тріміте бб колье, еаръ рествълъ не кътъ афлай дн
вртъ, дн admanzase Длвзъ капопікъ ші профе-
соръ Тімотеівъ Ціпаріз ла Блажъ, пентръ ка маі
дескрипнъде одатъ съ се пъстреге ші ла D. Са о
копій; чї деспре ачестеа ам днцелесѣ къ шїар фі

афлатъ творчытвълъ лоръ дн Търнава маре, unde
фссесеръ арвнате къ тóть вібліотека чеа фртмось
ші сквипъ а Длвзъ Капопікъ дн Іан. а. 1849 de
кътъ інсрцепції Литр'ачеа дн каселе Длвзъ
графъ днкъ се пътрасе впъ вандалістъ вржтъ de
кътъ впї сътені непрічепвдї ші днфбріадї, къ-
рордъ ле інтрасе дн капъ, къ дн томвріле челе-
тарі din вібліотечеле графілоръ Йосіфъ ші Сте-
фанъ Кемені ар фі зъкъндъ аскисъ ювъціа“ Лит-
рнпать ші лейтъ дн форма ші віс-
соміа че аввсе дн ві-
дъ. Декъ тапвскріеле челе пвтъро-
ші апвте томвріле къ доквимите але Длвзъ гр. Йос.
Кемені аш скъпнъ сеъ пв, de фрія революціонї,
п'ам маі потвтъ афла де сігвръ; чеа че штів есте
пвта атъта, къ комітетълъ ротънескъ din Сівіївъ
Лнданъ днпъ прійтреа штіреа деспре depedapea
вібліотечелоръ ачелоръ доі вървадї ердіндї а ші
трімісѣ пе ачелаш протопопъ Ст. Молдованъ, къ
ачеа стржпсъ днсърчінpare, ка опрindъ свѣ чеа маі
греа nedéпсъ орї че depedape, съ гръвбескъ а
режнптрдї пе кътъ с'ар пвтеа тóть пръдъчвпеа,
адікъ а readvna тóте пърціве вібліотечелоръ ші
але реашеза днтръ але лоръ днкъпері, чеа че се
ші днделлін къ тóть пвтіпчоса пвтълітате, еар
деспре ресвлтатъ се репортъ ла комітетъ. Литре
ачеле десастрвръ ші агонї днфрікошате але дереї
постре ші de маі пвнте грѣй черката п'ам пвтътъ
скъпа пічі еш de о тоталь пръдъчвпе а касеї ші
а фаміліей теле. Къ тóте ачестеа проведінца трі-
місѣ пште бтпнї, карї din мікамї авре (че днсь
пентръ фаміліа теа ера тотъ, ера чеа че свтъ
міліоне пентръ рецї върселоръ) днм скъпнъ
вібліотека, пв днсь ші скрісоріле ші тапвскріп-
теле, каре парте фссесеръ апвкате de інсрцепції,
парте се dedepъ фоквлъ de кътъ о фетеie че пв
тіа чїті ротънеште ші лътпнпемт: Чї іатъ товъ
ачеле бб колье de доквимите исторіче деспре каре
те днтревъ, днм скъпнъ маі тóте пеатїнсе

*) Ачестъ епістоълъ пріватъ не лътъ воіъ а о павліка. Р.

Адікъ, ла mine аѣ рѣтасѣ пѣстрате копіїле доктірелорѣ історіче adspnate de гр. Іос. Кемені съв рѣвріка „Valachi“ Жпчепъндѣ дела a. 1181 пѣпъ ла 1576.

Челорѣ карій с'аѣ окгпатѣ кв ствдівлѣ історіеї Транссілане, нѣ леа скъпатѣ пічдекѣмѣ din ведере, квткъ фїндѣ ачеса скрісъ пыпъ акгтѣ таї totѣ de квтрѣ вървадї конгвшї de спіртвлѣ партітѣї ші таї вжртосѣ de спіртвлѣ зреї паціонале ші релезіосе, орѣ квндѣ фірвлѣ пъръділїпї історіче аѣ чвртѣ а се вори ші деспре пацівна ротънѣскъ, ачеста с'а жпчтплатѣ с'еѣ пічдекѣмѣ, с'еѣ пытai пріп тректѣші ка de сіль, с'еѣ кв о връ ші жпвершнpare жпф.ъ квратѣ; не тотѣ жпчтплареа жпсъ впѣ фортѣ таре пытпрѣ de доктіріте історіче din къте прівіа ла ротъпї с'аѣ дельтвратѣ, с'еѣ фъкѣтѣ вітате, ба с'аѣ пімічтѣ кв тотвлѣ. А требѣтѣ ка проведінца съ dea ачестей патрї жптректвлѣ с'еѣ атѣтѣ de амарѣ вічвітѣ впѣ върватѣ квтѣ есте гр. Іос. Кемені, каре копвісѣ фїндѣ, къ історіа Транссіланіеї нѣ се поге скріе дрептѣ ші пепъртініторѣ фъръ ротъпї, фъръ аї концидера ші не ачештїа, але асемна mi лорѣ жп історіѣ локвлѣ че лі се кввіне ка коплоквіторї, коплаквіторї ші консферіторї жптрѣ totѣ декерсвѣлѣ пепърекрматѣ алѣ впѣлѣ periodѣ de вна тіїе anї (дела веніреа Магіарілорѣ), кредінчосѣ атрівділїпілорѣ сале de адевъратѣ історікѣ — (sine ira et studio dñpъ Tachitѣ, mit Wahrheit und Liebe dñpъ Hammer-Purgstall), жп кврсѣ таї de 40 anї алѣ ствдіелорѣ сале історіче кврорѣ жпшї dedikѣ віеда, не льпгъ томѣрѣ жптретї de алте датбрї ші доктіріте adspnate ші квзесе пептрѣ жпавшіреа історіеї Транссілане а квзесѣ ла впѣ локѣ ші тотѣ доктіріе історіче прівітore ла ротъпї, Транссіланіеї не къте а пытѣтѣ впѣ тъна, ле а ашезатѣ жп opdine хронолоїкѣ, жп кѣтѣ впѣ скріторѣ алѣ історіеї патріотіче (квндѣ се ва таї скла ші ачела вре odatѣ nostris ex ossibus) съ ле погѣ лва кв жпдемпнші ші апліка ла локвлѣ лорѣ.

Ера о епохѣ не кареа нѣ о воїв віта жп тотѣ віеда mea, квндѣ ші вървадї поштрї чеї ердідї жпшї пытєа лва tіmп de ace окгпа кв історіа патріеї ші а пацівнї постре. Ачеса епохъ а фостѣ фортѣ сквртѣ: дела 1842—1848; ea жпсъ а продвѣлѣ преа фртбосе. Че пъкатѣ къ матврітатеа лорѣ фѣ жптрекрматѣ пытетѣ zіche таї кв то-тврѣ (?); пептрѣ къ чіне штіе déкъ а таї рѣтасѣ впѣ сінгврѣ върватѣ, алѣ кврѣ сквлетѣ съ фіе зшоратѣ de долівлѣ апі.лорѣ 1848—1850 пыпъ ла

атѣтѣ, ка с'еї таї віе апї dedika рествлѣ брелорѣ сале челорѣ атържтѣ ла впѣ ствдії, брекаре се ріосѣ. Чі оре totѣ ашea съ тѣргъ ачеста? Шппъ ла асемена тѣсврѣ съ фітѣ пої жпъръпчїдѣ ші жпфръпдї de дсреріле тректвлї? Ns Domplorѣ нѣ, впѣ дескврацїв ка ачеста нѣ neap фаче пічї о онорѣ, впѣ квшї жпсвши зіci. Haec studia literarum adolescentiam alunt senectutem oblectant etc. — Престе ачеста пої фъръ історіѣ totѣ атѣ фі пер-дїдї, ашea орї апіа. Дечі съ пе сквтвртъm da de аморцёле ачесга; съ лъсътѣ квселе опесте с'еѣ афврісите касъшї кавте de дрвтвлѣ лорѣ, пої съ пе таї ведемѣ de ствдїї; съ нѣ таї жптindemѣ ферїи. Аѣ нѣ ведемѣ пої квтѣ гзверпівлѣ пострѣ ажтѣ dicgвstatѣ de атѣта овсквраптісмѣ, ппвтмѣ жптродвѣ престе totѣ о сістемѣ таї солідѣ ші таї тѣпосѣ пріп шкблеле палте, чи тододать жпкврѣпазъ жп тотѣ модвлѣ не академіа штіп-делорѣ din Biena, а къреї тетврї свпѣ din чеї таї възгдї вървадї аї тонархіеї.

Штій преа віе Amіche, къ еї deокамдатѣ тѣ афлѣ депъртатѣ din квтпвлѣ літерарів ші алергѣ пе впѣ алтѣ квтпшї еарѣтѣ пвдїпѣ черкатѣ de ротъпѣ; totѣшї m'ар двреа сквлетвлѣ дѣкъ квтпвлѣ пострѣ літерарів ші штіпдїфїкѣ ар таї рѣтъпеа ші жп віторѣ пъръсітѣ de квтрѣ літерацї ші жпдемпншї ка дела 1848 жпкбче кв есчепшїпї рапе ка фепоменеле. Оаре квтѣ атѣ фаче пої, ка тъкар ствдівлѣ історіеї съ ре'пвїе жпкѣтва? Съ се контине тъкар жпчептврїле фъквте пайнте de революїпne*)? Атѣ ажвпсѣ de ржсвѣлѣ стрыпі-лорѣ din квса indiferentismu че dompеште жптрѣ аї поштрї карї се цінѣ de школа таї веке. Дѣкъ аксіома школастічілорѣ tantum scimus quantum memoria tenemus есте адевъратъ, апої требївсе съ рѣтъпѣ адевърѣ ші ачела, къ патріа пытai не атѣтѣ есте а пострѣ, пе кѣтѣ пе штімѣ фолосі de тѣпештиле еї ввпѣтвдї жп пресінте.

Еѣ възгнїдѣ къ din алте пърдї deокамдатѣ нѣ се фаче вревпѣ ржпчептѣ, тѣ сокотїв къ ар фі віе квтї зіci, съ се дескідѣ врео дѣо колбне але Фоіеї пептрѣ пввлїкареа доктірітелорѣ. хрісбовелорѣ ші але впорѣ дисертьчнї квратѣ історіче din векіте, пректѣ се жпчтпила ачеста ші таї пайнте. Штій

*) Се жпчептѣ а пввлїка жп denocitorївлѣ пострѣ, жп Фоіе ла доктіріте історіче de каре таї аветѣ ла тъпъ, ші сперѣтѣ къ DDnї історічї нѣ ле ворѣ лъса пефолосіте, жп жптересвлѣ паців-ней. Perge ut facis viamque sterne. — R.

къ Магазинълъ историкъ алъ Дачиевъ есплоатътъ ші жп Фойъ; жисъ дѣ атвичъ съ маѣ тримісъ де кътъ врезнъ ерзітъ де алъ поштрій доквмінте историче *)?

Дечій дѣкъ алъ къ кале ка съ реаръмъ не агрвлъ исторіе, жп стъ жп діспозеционе тогъ та-пскрітвлъ доквмінтелоръ Кеменіане. Аїчі жисъ вине еаръш жптревъчна, жп че літвъ съ се пъвліче ачелеаш, къчі тогъ свит лътіешти. Ка съ ле траджъкъ еж, пъдъ почъ промітіе піцідеквтъ, къчі преа свит оквпатъ ші дістрасъ къ алтеле; D. Та асеменеа. Фрателе Г. Монтенъ асеменеа. — Еж атъ сокотітъ, къ доквмінте de патъра ачестора пътмаї атвичъ жші аж а лоръ валоре деплінъ къндъ се чітескъ жп літва лоръ оріципаль; престе ачеста ачелеаш пічі преа інтересезъ пе партеа півліквлъ алергътобре діпъ поштъдъ ка діпъ флатхрі, еаръ деспре чеј карій се інтересезъ de історія патріе, кареа din стръвкімъ ші пъпъ кътъ алълъ 1840 маї тогъ есте лътіескъ, пе се піоте пресвінне къ п'ар квопіште літва латінъ. Дечі еж свит de пърере, къ доквмінтеле съ се пъвліче вплъ кътъ вплълъ жп літва латінъ; жисъ фіекаре съ порте жп фропте ші кътъ о сіполесь сквртъ рошънескъ,

*) Боплъ, дбъ, пе каре ле вомъ веде жп сквртъ. Че е дрептъ кътъндъ ла скімъріле че пе респън-діръ вървадій поштрі чеј маї ерзідій — ші ю сіміръ а жптръшоша жптарте піните каріере, каре ле жпгітъ тіміблъ фісікъ, ле остеоскъ рествлъ пітерілоръ жп кътъ пі с'аръ пърэ а пе аве пічі вплъ дрептъ д'а претінде дела еї о серібсь окв-пъчівне ші къ літератвра рошънъ стржисъ жарна-лістікъ; — жисъ тогъші пе черемъ ертэре дела DDлоръ, дақъ жп пошоплъ оквпъцівнілоръ постре пе афлъмъ сілідъ а пе да пе фадъ даререа, че требве съ о сіміаскъ верче рошънъ жптрезиъ къ пої, квткъ DDлоръ жпкъ тогъ пе с'авъ ресолвітъ а мені вплъ трівтъ, о зечіме din оквпъчівніл сале ші пептре льдіреа магазінълъ de ідеі че ші леаў аронісітъ ші пептре дескоперіреа ресвітатвлъгі че-реч-тірлоръ ші алъ контіненлоръ стхдіе, че ле факъ къ кътътвра, къ есамінареа лоръ чеа стръвтътвобре, пріп Фоіле постре, каре дела 1848 се въдъ а фі пъръсіте din партеа DDлоръ сале. Къ ачеста спре-сівне пе воітъ а арзика пічі кътъ de підінъ ві-бръ асвіра актівітъдій DDлоръ сале, de бръ че штітъ, къ DDлоръ ирлакръ опірі песте опірі піпітре ші de таре жпсемпітате, чи дескоперітъ пътмаї дефентвлъ, челъ сімідітъ пої din пъръсіреа Фоіле постре, каре чеरе жпзестраре дела тогъ ро-шъплъ, жптр'акъръ кредеј фігвреазъ ші пасацвлъ вліпіпірій попорвлъ пріп Фоі periodіче — Р.

еаръ потеле че с'ар чеरе жпкъ съ фіе пътмаї ро-твешти.

Деквтва те жпвоіемті къ ачестъ піапъ *) ші методъ, жпштіпдезътъ ка съді трімітъ тан-скріслъ. — Алъ D. Тале шчл.

Зърпешти, 13./1. Септ. 1853.

Георгіе.

МОВІЛА ЛІЙ БЯРЧЕЛ.

Жптр'о зі де сервътоаре
Ресвріа вплъ тъндрѣ соаре
Каре літвеа 'пвеселіа
Ші къ азр о 'пвъліа.
Клонотеле ресвна ..
Тврптріе кльтіна,
Артъсарі спутега,
Фржнеле ші ле ташка.
Стеатвріе се 'пълца
Ші de-одать се 'пкіна,
Къ de-одать се івіа,
Ка алт соаре стрелвчіа
Domnul Штефан чел вестіт
Domnul чел піврітіт
Каре івте 'пкълека
Ші къ твлт алай плека
Dim ограпда кврдій літ
Ла вісерікъ 'п Васлвій.
Кънд, апробе de жптраре,
С'азія жп депптраре
Глас de от че стріга таре:
Хъс, хо, ца, хо, Бозреан,
Траце вразда пе тъппан.."
Штефан Водъ 'з азія,
Не лок калвя жпі опреа,
Чіпчі Папдірі жші алеаеа
Ші din гвръ-аша гръя;
„Азіт'адї, азіт'
Глас de рошън пекъжіт?
Жптр'о кінъ съл гъсіді
Ші къ ел аїчі съ фіц! .."
Чіпчі Папдірі кврънд порпеа,
Не Васлвій жп сас терреа
Ші зъріа жптр'о товілъ
Жп рошън арънд жп сілъ
Ші товіла връздвінд
Ші din гвръ ківінд:

*) **Ла жпвоіаль** маї адавщемтъ ші вплъ „Fac possis, ut dicis.

„Хъс, хо, да, хо, Бозреан,
Траце вразда не тъпшан.“
Панджарій дескълека,
Не ротъп юл ферека,
Ла Васлов юл адъчека
Ші ла Domnul тіл дечеа:
— „Мъл ротъпе, съ п'ай teamъ;
Сионе поъ каш те каш?
— Teamъ п'ам къ скит ротън!
Teamъ п'ам къ 'ті ешти стъпън,
Къ тв ешти Штефан чел маре
Каре 'н ляте сеатъп п'аре,
Ші еш свит шоиман Борчел
Пішор де воініел.“
— Съ тръенгти дакъ п'ай teamъ!“
Дъ-не поъ възъ сашъ:
„Каш де те-аі пъкътвіт
Съ те-апчі де пътгъріт
Токма 'н зі де сервътоаре,
— Doamne! пъп шъна ла пепт
„Ші тъ цівр съ'ді сион кв дрент
Нъп а 'н ажъоне пътгар
Авеам фалпік хартасар
Ші о гоагъ пестрвжітъ
Кв кіроане цінтвітъ
Каре, кънд о жицътвітъ
Ніп даштапі проашкъ фъчеам,
Къте опт пе лок твртеам!
Алелей! пе кънд ерам
Ом дутрег de тъ ляптам
Мълді даштапі ам маі стрікат!
Мълте капете-ам сфермат
De Тътарі ші де Літфелі
Ші де фалпічі Биглерені.
Еар юл лок ла Ръзвеноі,
Міаі къзэт геоага din тъпъ
Съвг о савіе пътжънъ;
Dap п'аі къзэт пътмаі ea,
Ші аш къзэт ші тъна mea
Кв пътжън-алътвреа!“
„De-атвпчі п'ам че съ тъ фак
К'ам ръмас вп віет сърак.
N'ам пічі кає, п'ам пічі пътг,
Nічі цівркані ка съї жиціг!“
Жицъдар т'ам tot рзгат
Ла богадії тоді din сат

Съ'ті dee пътгл вп чеас,
Съ'ті арѣ ші еш лок de-вп пас!
Шесе зіле ітт рзгат
Nічі къ'п сашъ т'аі въгат!
Атвпчі, Doamne, тв'пторсвіш,
Ла фрате-твіт тв дасвіш,
Пътгвюоря юл лятыш
Ші de лякру т'апвквіш,
Къ съраквл п'аре соаре,
Nічі зіле de сервътоаре,
Чі tot зіле лякрутоаре!“
Domnul Штефан л'асквіла
Ш' апоі асфел въвжпта:
„Мы Борчел, драгвл тв,
Еать че хотъръск еш:
Iеді вп пътг кв шесе воі,
Съ терцій вогат de ла-поі.
Iеді товіла резешіе
Ка с'о аі de пътгвіе;
Dap юл вжрфві съ тв-ашеzi
Ка стрежар съ прівірезі,
Ші Тътарі de-ї ведеа
К'аі жицрат юл цара mea,
Тв съ стріці кът чеї пътва:
Саї, Штефане, ла хотаръ
К'аі жицрат савіе 'н царь!
К' атвпчі еш тв-оіш авзи
Ка вп змеі т'оіш ренеzi,
Ші пічі вртъ-а ренъпеа
De Тътар юл цара mea!“

B. A.

МОАРТЕА III ФЛОАРЕА.

Моартеа ворвіа кв флоареа:
— Че фачі тв пътпсоаре
A dimineazі, флоаре?
Флоаре ръспвпсе тордій:
— Dap тв че фачі кв тордій
Че де кънд лятеа тоаре,
О, тоарте 'нгрозітоаре!
Кв а зиорілор пътпсоаре
Еш фак профйт ші тіере.
— О, флоаре пътпгътоаре!
Еш фак юл чер съ своаре
Tot отвл каре піере.

C. B.